

ШЫН

1954
МАРТ
18
ЧЕТВЕРГ
№ 58 (2995)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының
Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин,
аакылчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгудалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының диннадымы (1 арын).
Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогунуң тиелелгезиниң көргүзүү (1 арын).
Округтарның соңгулда комиссияларында (1 арын).
Ереван хоорайның Ереванский-Сталинский соңгулда округунуң соңгучуларының 1954 чылдың март

11-де хуралына эш М. И. Микоянны чугаазы (2 арын).
Минск хоорайның соңгулда округунуң соңгучуларының 1954 чылдың март 12-де хуралына эш М. З. Сабуровтуң чугаазы (3 арын).
Г. Титов.—Орулгалар чүге кудулааны (4 арын).
Ажыл мурнукузундан экижээн (4 арын).
И. Чозар.—Аныктарның чөптүг хомудалы (4 арын).

Варшава И. В. Сталин аттыг культура болгаш эртем ордунуң тудуушкунуңа СЭКП-ниң төлөөлөрүнүн чораны (4 арын).
ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгудалар дугайында француз соңгучулары бижик турары (4 арын).
Вьетнамда өш-чөм бараанарының өртектериниң чийгелдеси (4 арын).
Тайбың талалакчыларының бүгү австри конференциясы (4 арын).

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгудалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының ДЫННАДЫ

1954 чылдың март 14-те, воскресеньде бүгү чуртка ССРЭ-ниң Дээди Советинге депутаттар соңгудалары өрткен.

Соңгудалар чорудары-биле 1347 соңгулда округтары, ооң иштинде Эвилелиниң Советинге соңгудалар талазы-биле 708 округтар болгаш Националдар Советинге соңгудалар талазы-биле 639 округтар тургустунган турган.

Соңгудалар бүгү соңгулда округтарына болгулаан. Бадылаашкын чер-черниң шагы-биле эртенгиңиң 6 шак турда, чер болганга эгелээн болгаш дүнекиңиң 12 шакта доозулган.

Округтарның соңгулда комиссияларында кирген мездээрниң өзүгаар алырга, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарының соңгудаларының 120 миллион 321 муң 192 соңгучулар киришкен, ол болза,

соңгучуларның нити санының 99,98 хуузу болуп турар.

Баштайгы сан-мездээр өзүгаар алырга, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарына коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогунуң киригени кандидаттар дээш соңгудаларга киришкен соңгучуларның 99 ажыг хуузу бадылаан. Ычангаш бо соңгудаларда коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогу долу болгаш хуваалда чок тиелелгени чедип алган.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгудалар чер болганга чонунуң политиктиг бедик идеяниң болгаш организаствыг чорунуң байдалына өрткен.

Төп соңгулда комиссиязы соңгудаларның үре түннелдерин болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгучулар депутаттарының тус-тус данызын 1954 чылдың март 18-те чарлаар аргалыг болуп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге соңгудалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязы.

1954 чылдың март 16.

Тараа бүдүрерин көвүдедири — бүгү улустуң чугула сорулгазы

«Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедириңиң дугайында база кур болгаш куруккан черлерни шингээдиң алырының дугайында» СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунуң доктаалы Тываның ажилчы чоннары бүгү совет кижилер-биле кады чангыс эп-сеткилдиң улуг сорук киришкени-биле хүлээп ап турарлар. СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунуң доктаалы— бистичи чонувустуң коммунистг нити-тиелди тургузар дээш демиселиниң төөгүзүңге көскү черин ээлээр.

Партия болгаш чазак сөөлгү чарлык чылда көдээ ажил-агыйның күштүг көдүрериниң талазы-биле улуг хөмчөгелерни ажалдап кылган болгаш чедиишкиниң боттандырыл турар. Нитиниң мал ажилын көдүрериниң, картофель болгаш ногаалар бүдүрүлгезин улгаттырарының, машина-трактор станцияларының ажилы экижидериниң база колхоз бүдүрүлгезин хөгжүдеринге оларның ролун бедидериниң, партия организацыйаларының, совет болгаш көдээ ажил-агый органның талазында көдээ ажил-агыйга удуртулганы күштелдериниң калбак программасы СЭКП Төп Комитетиниң доктаалында сентазак чазактың болгаш СЭКП Төп Комитетиниң доктаалындагы шийтирлеринде тодаргай айттыңган.

Ам партия—бүгү көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң үндезини болур тараа ажил-агыйны улам ыңай хөгжүдериниң тодаргай дайынчы программасы-биле колхозтарны, МТС-терни болгаш совхозтарны чөпсөлөп турар.

«Чуртка тараа бүдүрерин улам ыңай көвүдедириңиң дугайында база кур болгаш куруккан черлерни шингээдиң алырының дугайында» СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунуң доктаалы социалистг көдээ ажил-агыйның эң чугула участогу—тараа ажил-агыйның хөгжүдериниң сорулгаларын тодараткан болгаш ол сорулгаларын чедип алырының оруктарын айткан.

«Чуртка улустуң хереглел чүүлдериниң бүдүрүлгезиниң күштүг көдүрүлүшүнүн дугайында партия болгаш чазактың салып турары бүгү улустуң сорулгаларын күдүдериңе бүгү көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң үндезин болур тараа ажил-агыйны улам ыңай сайырадыры оңза чугула ужура-дузалыг болуп турары» Пленумунуң шийтирлеринде чугаалап турар.

СЭКП Төп Комитетиниң шийтирлеринде айттыңган программаны чедиишкиниң боттандырынын ажилчын аңгы, колхозчу тараачынар болгаш совет интеллигенция боттарының патриотчу херээ кылдыр көрүп, аңаа идеялелки кирижиниң гередейл турарлар. Чүге дээрге, бүгү улус ажил-агыйны база чонунуң өзүп турар негеделерин хандыраары, көдээ ажил-агый бүдүрүлгезиниң бүгү адырларын улам ыңай көдүрери тараа ажил-агыйны чедиишкиниң сайырадырында хамааржыр.

Бистичи областың колхозчу тараачынары, МТС-териниң, совхозтарның механизаторлары, көдээ ажил-агыйның тускай эртемчилери Пленумунуң шийтирлерин танышкаш, тараа бүдүрүлгезин сайырадырының база кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алырының талазы-

биле тодаргай хүлээлгелерин ап турар. Бай-Тайга МТС-тиң механизаторлары, ол МТС-тиң ажилдап берип турар колхозтарының колхозчулары СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунуң доктаалы чазактың политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрүлүшкүн-биле улук, тараа культураларының бүдүрүлгезин көвүдедириңе бүгү курлавырларын ажыглаарын болгаш бо чылдын чазактың черлерини шингээдиң тургаш тарылга шөлүн 10 хуу калбартырын хүлээнип турар. Сүт-Хөл районда Киров аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчулары Пленумунуң доктаалы танышкаш 300 гектар кур болгаш куруккан черлерин шингээдиң алырын, ол ышкаш Кызыл районда «Совет Тыва» колхозтуң кежигүнери Чинге-Даг ховузунда кур черин тарылга шөлүңге ажыглаарын хүлээнип турарлар.

Областың тарылга шөлүн калбартырыңа делгем шөлдүг кур болгаш куруккан черлер кайы-даа районнарын девискээринде дыка хөй. Ол черлерин ажыглаарыңа таарышкан байдалдарны Коммунистг партия болгаш Совет чазак бистичи областың МТС-теринге, совхозтарыңа болгаш колхозтарыңа тургузуп берген. МТС-тер болгаш совхозтар бирги чергени бедик бүдүрүлгүлүг техниказы-биле бүрүн хандырттыңан. МТС-терде, колхозтарда 280 ажыг көдээ ажил-агыйның тускай эртемчилер кадрлары ажалдап турар, азы колхоз бүрүзүңге-ле 3—3 көдээ ажил-агыйның тускай эртемчилери онаяжып турар. Бар күштү бүрүн ажылап тургаш чүгүлө тарылга шөлүн калбартыр эвес, харын бүгү тарылга шөлдеринден бедик дүжүттү алыры—МТС, колхоз, совхоз бүрүзүңүң кол сорулгазы болур.

Бүгү тарылга шөлдеринден бедик дүжүттү чедип алыр талазы-биле бистичи областың МТС-тери, колхозтары чөпсө демисежип турарлар. Оң уламында амгы үеде тараа бүдүрүлгезиниң денели продукцияны нити чыыдалыңың-даа база оң барааның кезээңиң-даа талазы-биле улус ажил-агыйның өзүп турар хереглелдерин дугалайын турар. Колхозтар бедик дүжүттү албайн турары-биле нитиниң ажил-агыйның бүгү хереглелдерин хандырайын турар болгаш дыка хөй колхозтарда тарааны колхозчуларының күш-хүнеринге бээр үлүү дыка куду болуп турар.

Чер ажилының сизге аралаштыр системаның бүгү черлерге бир дөмей ажылап, өзвэш үнүш дүжүттүг хөй чылда үнер сизгенерин тарылга шөлүн калбарткаш, үнелг өш-чөм культураларының, ылангы бир дугаар ээлчегде кызылгастың тарылга шөлдериниң кызыртылганы СЭКП Төп Комитетиниң Пленумунуң шийтирлеринде айттыңган. Ычангаш бүгү тарылга шөлдеринден тараа культураларының бедик дүжүдүн чүгүлө чер ажилының сизге аралаштыр тарыыр системаның бүгү-ле черлерге бир дөмей ажылап тургаш чедип алыр дээр чорук окта шың эвес. Бедик дүжүттү чедип алырының кол аргалары—бүгү агротехниктиг хөмчөгелерни чогур өйүңдө шың чорутканында хамдаржыр деп чүвени утпас херек.

Бистичи областың чымдык колхозтары тараа культураларын тарыыр-га бедик дүжүттү берип турар чер-

лерге хөй чылда үнер сизгенерин тарааш, оон өзвэш дүжүттү ап турарлар. Чижээ, Каа-Хем районда «Октябрь 14 чылы» колхоз 100 ажыг гектарга хөй чылда үнер сизгенерин тарааш элээн хөй чылдар дургузуңда денели өзвэш дүжүттү ап турган болгаш 1953 чылда тарымал меле тараан 60 гектардан шуут дүжүт албаан. Ам сорулга болза, хөй чылда үнер сизгенер тараан черлерге тараа культураларын тарыыр херек.

Тарааның дүжүдүн бедидерде амдыгааштан эгелээш, тарылга бугаларының септелгезинче база чазактың черлерин сугаттырары-биле чазактың бугалары казырыңче бүгү колхозчуларың күжүн эвилелдээр партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органның эң чугула сорулгазы болур. Кур болгаш куруккан черлерни шингээдиң алырын дүргеделири-биле МТС-тер, совхозтар тускай трактор бригадаларын база отрядтарын техника-биле деришшаан, оларның ажилдаар черлерин баш бурунгаар планнаарын организаствары эргежок чугула.

Часкы тарылга белеткелин чогуур өйүңдө шийтирлиг доозары тараа бүдүрүлгезин улам ыңай көвүдедириңе база кур болгаш куруккан черлерини шың ажыглаарыңа улуг ролдуг. Ындыг турбуже областа 12 МТС-терниң чүгүлө 6-зы тракторлар септелгезин дооскан, а ыңааарга өске көдээ ажил-агый машиналарының септелгези бүгү МТС-терде доозулбаан, чүгүлө 67,3—85,6 хуу чедир септелгезин дооскан турар. Колхозтарда часкы тарылга белеткелди ам чаа-ла эгелеп турар. Колхозтарда кышкы агротехниктиг хөмчөгелер (тарылга шөлүңге өлек, хүл төгери, үренин арылаашкыны болгаш өскелер-даа) денели четпес күүсетинип турар.

Пленумунуң шийтирлерин чедиишкиниң күүседирде партия, совет болгаш көдээ ажил-агый органның талазында тода болгаш оперативтиг удуртулга негетинин турар. Пленумунуң доктаалы колхозчу массаларга, МТС-териниң, совхозтарың ажилдакчыларыңа, механизаторларыңа ханызы-биле тайылбырлап таныштырылган болгаш өөредиле МТС-терде, совхозтарда, колхозтарда партия организацыйалары эвилелдээр ужурулг.

СЭКП райкомнары, райкүүскомнар тараа бүдүрүлгезин көвүдээр сорулга-биле МТС-териниң, совхозтарының болгаш колхозтарының ажил-латымайн турар курлавырларын бүрүн чөп ажылап, тус-тус районнарын, колхозтарың, байдалдарыңа таарыштыр перспективалыг планнарын ажалдап кылыр болгаш көдээ ажил-агыйга удуртулганы экижидер херек. Тараа бүдүрүлгезин көвүдедири дээш бүгү чуртта социалистг чарыш калбарып турар хүнерде партия организацыйаларың хүлээлгези—массаларың күш-ажылчы идеялелки баштаары, оларны күрүнениң нити эң чугула сорулгаларын чедиишкиниң шийтирлээринче углаары болур.

Чуртка тараа бүдүрүлгезин кыска хуусаада дыка көвүдедириң Коммунистг партияң удуртулганың-биле совет улус чедип алыр. Ол болза, көдээ ажил-агыйның бүгү адырларының шыңгы көдүрүлүшкүнүңе быжыг үндөмү болур.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогунуң тиелелгезиниң көргүзүү

Патриотизмниң илерээшкени

Соңгучулар хамаарышкан участоктарыңа барып, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогу дээш бадылааннар. Төрөөн Коммунистг партиязыңа болгаш Совет чазакка кызыгаар чок бердингени болгаш ынакшылын илередиң бижээн сөстөр соңгулда бюллетеньнеринде дыка хөй болгулаан. Кызылдың автотранспорт соңгулда участогуңуң соңгучуларының бижээни болза:

«Улустуң кандидаттары дээш бадылавышаан, Коммунистг партия, Совет чазак дээш бадыладым». «Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң төлөптүг кандидаттары дээш бадылап тур мен».

«Бистерге аас-кежиниң берген Коммунистг партия дээш».

Соңгучулар депутаттары бадылавышаан, боттарының күзелин, өөрүшкүзүн илереткеннер: «Шушту кандидаттар дээш бадылап, техникумнар, институттар Тыва областка хөй болурун күөдим». «Совет Эвилелиниң хамаатызы болганымга чоргаараар мен».

Оон ыңай совет улус партияның болгаш чазактың чорудуп турар политиканың бүрүнү-биле деткип, бистичи чуртувуска коммунизмниң тиелелгезин чедип алдынар, бүгү делегейге тайбың херээ тиелелгелиг болур дээринге бүзүрелин илереткен сөстери хөй бюллетеньнерде бижээни болгулаан.

Ажилчы чоннарның чадыс эп-сеткилди

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тогу районнуң ажилчы чоннары боттарының бадылаашкынарын эртенгиңиң 6 шактан эгелээш, хүндүскүнүң 12 шакка чедир чангыс эп-сеткилдиг бедик көдүрүлүшкүнү-биле 100 хуу берген.

Бир дугаарында «Хам-Сыраның Үгүлүңде соңгулда участогу, оң дараазында Адыр-Кежигиниң, Севи көдээ Советниң, «Совет Тыва», «Май 1» колхозтарда соңгулда участоттары бадылаашкыны бедик организаствыг, улуг көдүрүлүшкүнүг дооскан.

«Май 1» колхозта балыкчы Чаянай ирей бир дугаарында бадылаашкын бюллетенин ап, урна чаныңа чөдө бергеш:

—Мен, чырык чер кырыңга чүс чыл чурттап тур мен. Феодалдар эрге-чагырга черлеринге туруп туруда кижиге өлүрү эвес, харын чурттаары артык коргунуч чораш чүве. Ол үениң 70 хире чылдарын дидиреп эрткен мен. Ыңалза-даа «Шаг шаа-биле турбас, чавылдак көгү-биле чытпас» деп буруңу тыва өгбелерин үлгеринде чүвениң шынын ылап көрүп тур бис. Биске чаагай чуртталга дээш, Төрөөн чурт дээш демисешкен кижилер узун назыны чурттазын! Чонуну өөрүшкүзү болгаш кежини улам-на улгатсын, оолдарым—дээш бюллетенин урнаже сул, бадылаашкыны берген.

Районуң соңгулда киришкен бүгү кижилериниң 99,96 хуузу коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бузулбас соңгулда блогу дээш бадылааннар.

Улуг идеяк болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүлүшкүн

Бай-Тайга районуң ажилчы чоннары хүндүскүнүң бир шакта шушту бадылапкан турган. Олар соңгулда участоттарыңа чүгүлө эрте, организаствыг келген эвес, оң-биле кады коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бузулбас блогу дээш 100 хуу бадылааның дүнекиниң 12 шакта үндүрген түннел тодаргай көргүскен.

Менгүл-Тайганың Улуг-Белдир участогуңуң соңгучулары бадылаашкыны чангыс шак иштинде доозупкан. Шуйнуң «Мурнакчы» колхозунуң ишчилери алган социалистг хүлээлгелерин ак-сеткилдиг күүсеткен. Мал ажилчыңе кол кичээңейи салбышаан, часкы тарылгага белеткелни хыямачалыг дооскан, чылдың тууду планыңа хереглээр четчир материалдары белеткел дүжүрүп алган. Аңаа бадылаашкын эртенгиңиң 8 шакта бүрүн доозулган.

Улам чаагай келер үе дээш

Кызылдың мурнуу талакы соңгулда участогу байырлалдың шийинчи-биле каастанган турган. Эртенгиңиң 4 шак ажып чорда кудумчу бүрүзүлден аныктар хөглүү-биле ыражылап, кырганнар ажил-амыдыра, лынын дугайында чугаалажып, соңгулда участогуңа чыгып кээп турганнар. 5 шак чокушулап чорда элээн хөй анык, хөглүү кыстар, 90 хар чокушулап турар А. Е. Ермолаева угбаны, оң дилээн өзүгаар участок эжинде узун сандайга олуртуп каан. Ермолаева угба аныктарже көргөш.—Улуу-биле четпирден, чаагай амдыралга төрүтүңен мээң чараш урууларым улам эки чурттазынар—деп йөрөөгөн.

Соңгулда участогуңуң даргазы Иван Николаевич Дуниң бодунуң эге өзүн чугаалааш, соңгучулары бадылаашкыны чалаан. Бир дугаарында бюллетень алган соңгучулардан эш А. Помолова урна чаныңга чөдө бергеш:

—Мээң ашаам үр чылда ажалдап келген кижиге, бистичи төрөөн партиявс болгаш чазавыс биске ай санында 500 ажыг рубльдиң пенсиязын берип турар. Ычангаш бистичи амдыралымыска ол четчин, урууларымыска школада чедиишкиниң өөредип турар бис. Биске, бистичи урууларымыска келер үениң улам эки чуртталгазы дээш бистичи күчүлүг Төрөөн чуртувустуң чекетелишкини дээш бадылап тур мен.

Бадылаашкынарыңуң узук чок ажилыңың хүндүскүнүң 12 шакка

чедир үргүлчүлээш, 12 шакта бүрүн доозулган.

Дүнекиңиң 12 шакта соңгулда участогуңуң даргазы эш Дуниң ССРЭ-ниң Дээди Советиниң соңгучуларыңа кирише чогуур бүгү соңгучулар бадылаашкыны 100 хуу бергенин, соңгудаларың политиктиг бедик денелге организаствыг эртенгиң түннелишаан, урнаны ажыдарың комиссия кежигүннеринге дыңнаткан.

Бадылаашкыңа кирген бюллетеньнерде: «Бистичи эргим депутаттарымыс эштер Тока, Митин, Чимба силерни дээш бадылап, бистичи бичи урууларымыска дыштанылга бажынарын, ысдилерни, парктары калбартыр дээш чедиишкиниң болуручары күөдидис»; «Биске ааскежити болгаш чаагай амдыралды берген Коммунистг партияның болгаш Совет чазактың херээ дээш демиселге шылтаарын, чонунуң бүзүрелдиг кандидаттарын бадыладымыс»; «Кызылдың кудумчуларың улам экижилеп, хоорайны ногаан чыдарыңче күш кийрериңерни күөдидис»; «Тайбыңның күчүлүг чөлөңгичи—бистичи совет чуртувустуң күжү улам-на улгатсын! дээш база өске-даа чагыларың болгаш йөрээлдерин соңгучулар бижигилээн болган».

Бадылаашкыңа соңгучулар чүс хуу киришкен. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң блогуңуң кандидаттары дээш соңгучуларың 98,35 хуузу бадылаашкынарын берген.

Бедик организаствыг чорук

Өвүр районуң ажилчы чоннары соңгудалар хүнүнүң бүдүзүлде соңгулда участоттарыңа шак шак бурунгаар улуг көдүрүлүшкүнү-биле чыгып келгеннер. Районуң бүгү соңгучулары эртенгиңиң 9 шакка чедир шушту бадылапкан. Ооң иш-

тинде «Совет Тываның беш чылы», «Коммунизмче орук», «Торгалыг» колхозтарда соңгулда участоттарыңа бадылаашкын баштайгы 1—2 шактар иштинде доозулган. Соңгулда организаствыг болгаш бедик көдүрүлүшкүнүг өрткен.

Округтарның соңгулда комиссияларында

Кызылдың соңгулда округу

1954 чылдың март 16-да хүндүскүнүң 12 шакта Эвилелиниң Советиниң соңгудалар талазы-биле Кызылдың № 322 соңгулда округунуң соңгулда комиссиязының хуралы болуп эрткен. Хуралга партия болгаш хөй-ниги организацыйаларыңа база парлагаланың төлөөлери олурушкан.

Участоктарың соңгулда комиссиязың кирип келген протоколдарыңа үндөзүлгө, округтуң соңгулда комиссиязы бадылаашкыны санап түннөш, Кызылдың № 322 соңгулда округундан Эвилелиниң Советинге соңгудалар талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутатыңа Салчак Калбакхорекевич Тока соңгучуран. Округтуң соңгулда комиссиязының даргазы эш Болдур-оолдуң ол дыңнадыны олорушканын димиттиг адыш часкаашкыны-биле хүлээп алганнар.

Оон ыңай округтуң соңгулда комиссиязының даргазың дыңнатканы болза: ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттың бадылаашкының соңгулда округунуң бүгү соңгучуларының 99,96 хуузу киришкен база бадылаашкыңа киришкеннерден коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогунуң кандидатды дээш соңгучуларының 99, 92 хуузу бадылаан.

Ооң соонда округтуң соңгулда комиссиязы ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттыңа эш Токаның соңгучуларының дугайында шызылганы тывысқан.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутатыңа соңгуп, улуг хүндүлгелди болгаш идеяк соңгучуларың көргүскениңе өөрүп четирени эш Тока илереткен. Соңгучуларың чагыларын алдарың-биле күүседирине база Коммунистг партияның, Совет чазактың айттышкынарын амдыралга боттандылар херекке бүгү күжүл болгаш билин бээрин эш Тока бүзүредип чугаалаан.

Кызылдың хоорай соңгулда округу

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Националдар Советинге соңгудалар талазы-биле Кызыл хоорайның № 602 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы март 15-те болуп эрткен. Хуралга партия болгаш хөй-ниги организацыйаларыңа база парлагаланың төлөөлери киришкен.

Округтуң соңгулда комиссиязы соңгулда участоттарың комиссияларының протоколдарыңа үндөзүлгө, бадылаашкыны санап түннөш, Националдар Советинге депутатка Александр Мангеевич Чимба соңгучуран комиссия даргазы эш Сагалаков дыңнадырга олорушканын адыш часкаашкыны-биле

өөрүшкүлүг хүлээп алганнар. Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң улусчу блогунуң кандидатды дээш соңгучуларының 99,97 хуузу бадылаан. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Националдар Советиниң депутаттыңа соңгучуларың шызылганы эш Чимбага тыпысыр округтуң соңгулда комиссиязы доктааткан.

Кызылдың чөөн соңгулда округу

Март 15-те ССРЭ-ниң Дээди Советиниң националдар Советинге соңгудалар талазы-биле Кызылдың № 603 чөөн соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының хуралы болган.

Округта соңгудаларың эртенги түннелиниң база соңгучулар депутатка түр шызылганы тыпысырын дугайың комиссияның ол хуралы чугаалашкан. Националдар Советинге соңгудалар талазы-биле Кызылдың № 603 чөөн соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязы участоттарың соңгулда комиссияларының протоколдарын өзүгаар эш Лидия Тимофеевна Нуджинаны ССРЭ-ниң Дээди Советинге депутатка соңгучуран деп доктааткан.

Округтуң соңгучуларының 100 хуузу бадылаашкыңа киришкен, иңчирга коммунистерниң

Ереван хоорайның Ереванский-Сталинский содгулда округунуң содгукчуларының 1954 чылдың март 11-де хуралына

Э Ш А. И. МИКОЯНЫҢ ЧУГААЗЫ

Эргим эштер болгаш өнүктөр, эштер содгукчулар!
 Коммунист партияның болгаш ооң Төп Комитетинин кежигүнү мезээ силерниң көргүскен бедик идеялар дээр силерге өөрүп четиргенини илередиң, содгукчуларның болгаш партияның мезээ берип турары ол идегелди бүзүредир дээр бүгү күштерини база-ла мурунда ышкаш салыр мен дээрзинге силерни бүзүредирин мезээ чөпшээрп көрүнер. Мен коммунизмни тургузарының улуг программазын ботандыраарының херээнге бодумнуң бүгү күштерини бээр мен. (Адыш часкаашкыны).

Совет чак болза, совет улустун болгаш бүгү улустарның амыдыралчы эрге-ажыктарына дүжүк турар тайбынчы долгитказын чайгылыш чок чорудуп турар. Коммунизмни тургузуп турар бистин улус тайбынчы камгалаарына болгаш бүгү чурттар-биле эп-найраалдыг харылааларны деткиринге хандырылган сонургалдыг.

Дугуруштунган шитпирлерни чедип алдырыңа чугаалажышкынарның методу болза, улустар аразының харылааларында карачангыс таарымчалыг чүүл болур.

Улуг Кыдатты херекке албазын, Каттышкан Нацияларның Организациязына ооң хоойлу ёзуулар эргелерин үрээрин АКШ оралдажып турары билдингир болгай.

Ооң-биле холбаштыр төөгүнүң чамдык дуржумдарының дугайын чамдык кижилерге сагандырып каары эргежок чугула.

АКШ-тың чазаса болза, революцияны көөр хөңү чок болганындан Совет Эвилелин 15 аяк чылдарың дүргүзүндө хүлээп көрбей турган болгай. АКШ-тың чагырыкчыларына бир эвес олар карактарың шимгеш, Совет Эвилели чок деп санаар болза, Совет эрге-чагырга узуктатына бээр кылдыр сагандырып турган. 15 чылда манай келгеш, Американың капиталистериниң хүлээп көрүүшкүнү чокка Совет Эвилели канчаар-даа аажок улуг күш болуп өскенин соонда кээп көргөннер.

Ам улуг кижилерге «карак шарты» ойнаар уруглар оюну ышкаш сагандырып ол мелегей чорукту Кыдат Улус Республикасы ышкаш ылыг улуг күрүнге холбаштыр АКШ барык-ла беш чылда чорудуп турар. Ол «карак шарты» ойнаар ойнакчылар — делегейге тергилделче сөмээр-деп база катап сотка олурар дээрзи билдингир.

Тайбынчы херээ быжыгып турар, бистин үеисте дайынче кирер орукту ажыдары ыңды-ла белен эвес дээрзинге бүзүрлү бүгү делегейде өзүп турар. Атомнуг чепсектин талазы-биле АКШ-тын монополиязын узуктаан чорук чаа дайынчы өөскүдүчүлерин бодандырып турар болгаш тайбынчы херээнге деткимче болуп турар. Ынчалза-даа дайын кысыкчылары чепселенишкенин эидере бүдүрерин болгаш чаа агрессияларны белеткээрин үргүлчүлөп турар болганда, бистер семчилелдин болуп, дайынчы айымының мурунуга бистин чуртувустун камгалаар күчүзүн быжыглар ужурул бис.

Чепселенишкенин эидере бүдүрерини орунуга тайбын бүдүрүлгени хөгжүдериң болгаш чонун амыдырал денелин бедилериниң талазы-биле ийи системаларың — социалист болгаш капиталист системаларың аразына чарышты чүге эгелеп болбазы. Ындыг чарышка бис белен бис. Капиталист чурттарның чамдызы чамдык продуктулары чонун кижини бүзүргү бистен хөйүн, база шынар талазы-биле дээр кылдыр бүдүрүлгөн турарын билер болгай бис. Ол чорук болза, ол чурттар үлетпүр хөгжүдизинге мурун киргени-биле, дайыннардан канчаар-даа аажок улуг чидиргилерни бис ышкаш чүктөөзүң-биле холбашкан. Совет Эвилели хөгжүдизинге темпирлериниң-даа болгаш техниктиң хөгжүдизинге денелиниң-даа талазы-биле бодунуң экономиктиң системазының артык күштүүн шагда-ла көргүскен.

Ам бис чедип алдыган чүүлдериниң сууруну улустун чагаай байдалының чаа, шитпиринг көдүрүлүүшкүнү хандыраар улус херегелиниң бараанының бүдүрүлгенин ыңдыг калбарышкынының соругазын шитпирлээрине киреңкен бис. Ол чорук-биле бистер байлакшылыг бурунгаар эң-не улуг базымнар-биле чорур бис. (Адыш часкаашкыны).

Капитализм лагеринде байдал турш чок чоруктуң болгаш чөрдүдээрлерин күштелишкенин өзүшкүнү-биле тодаратын турар. Ооң үндизинде буржуаз делегейниң экономиктиң байдалының дорайташкыны туруп турар.

1953 чылдың ийги чартында АКШ-та бүдүрүлгениң кудулаашкыны эгелзөө, ол болза, ажыр бүдүрер чоруктуң ээлчегли кризисиниң эгелзөө дугайын херечилеп турары толаргай. 1953 чылдың август эгелзөө үлетпүр бүдүрүлгенин

денели 10 хуу кудулап баткан, бараан курлавырлары эмин эртир улуг хемчээлдерге четкен, ажалдыг турар чорук кудулап, ажал чоктадышкын көвүдөп турар.

АКШ-ка азы өске-даа чурттарга экономиктиң буураашкынар болу бээрге, бистер, совет кижилер амыран турар дээр янзылыг хоозун бодаларың капиталыңның ойлук чок камгалакчыларыңдан чамдыктарыңа диктип тургулаар. Кризистер кандыг-ла бир кижиниң өөрүшкүзүндөн болгаш муңгагалыңдан болбай турар, олар чагырыкчыларың тура-соруудан хамаарышпас. Капитализмниң үе-үеде болуп турар экономиктиң кризистер дээрге, объективтиг экономиктиң хоойлуларын продуктту болур. Бир эвес капитализм чурттарында кризис дыка хөй миллион ажалчы чоннар-га, аңгы талазы-биле бистин акыдукамаларыңга чаа-чаа хоозураашкынарны болгаш качыгдаларны таварыштыр турар болганда, анда совет кижилер канчап өөрүр боор?

Экономиктиң көдүрүлүүшкүнүң болгаш улус массаларың чагаай байдалының өзүлдезиниң оруу-биле улус демократиязының чурттары чайгылыш чок чоруп турарлар.

Эрге-чагырганың улустун холугна шилчезин хөгжүлдениң кайы хире улуг аргаларын ажыдап берип турарын улус демократиязының чурттарының чедилешкенин өске чурттарда байдаллар-биле деңизерге көргүзүп турар.

Кожак-хөлбөз болгаш девискээри база чурттакчылары барык ден Болгария биле Грецияның хөгжүлдизин денеп көөргө, кайгамчык ылгалды болуп турар. 1939 чыл-биле деңизерге, Болгарияга үлетпүр бүдүрүлгени 1953 чылда 350 хуу улгаткан турда, Грецияга ол чүгле 30 хуу сөдөөн. Дайын мурунда Болгарияга чонун кижини бүзүргүне электри энергиязын ажыдадып үндүрери Грециядан куду турган, а ам Грециядан ийи катап бедик болган. Болгарияга машина тудушкунунуң хөй-хөй адырлары хөгжүп, продукцияларын бүдүрүп үндүрери дыка хөй катап көвүдзөн турда, Грецияга дайын мурунда-ла кошкак хөгжүлдизил турган машина тудушкуну бодунуң бүдүрүлгенин дайын мурундагызыңа бодарга, ооң чартык кезинге кызырган.

Дайын мурунда үеге деңизерге, Болгарияда пөс-таазы үлетпүрүңүң продукциязы 220 хуу, а Грецияда — чүгле 30 хуу өскөн. Болгарияны көздө ажал-агыны чурттуң ашчөк херекелерин хандырып турар, а Греция эргежок чугула тарааның 30-ден эвээш эвес хуузун киер сөөртүр ужурга таваржып турар.

Греция болгаш Болгария дыка хөй санын тапкыны бүдүрүп, үндүр сөөртүп турар дээрзи билдингир болгай. Болгария делегейниң ийги дайыныңа чедир тапкыны Грециядан ийи катап эвээшти кылып турган болза, ам ону чедер берген.

Болгарияда хоорайда болгаш көздө шупту кижилер ажал-биле хандырылган, улустун амыдырал денели өзүп турда, Грецияда ажалчы аңгының үштүн бир кезин, а көздө — көздө чурттакчыларың 40 хире хууз ажал чок чорукка хаара тутунган болгаш ажалчы чонун амыдырал денели кудулап баткан.

Ол ийи чурттарны хөгжүлдизиниң уадыраашкына культура тургузушкунуң талазында база тодаргай көстүп турар. Дайын мурунда Болгарияга болгаш Грецияга-даа бижик библестер 40 хуу турган. Ам Болгарияда бижик билбес чорук колдуунда узуктатынган, а Грецияда байдал өскерилбөөн.

Дайын мурунда Болгария медицина хандырылганың талазы-биле Грециядан чыгыдыг каап турган. Ол үеде Болгарияны 10 муң чурттакчыларыңа 12 эмнеге орунлары оонажыр турган болза, Грецияга — 23 турган. Болгария улус эрге-чагырганың чылдарың дүргүзүндө бо талазы-биле база-ла дыка бурунгаарлай берген болгаш 10 муң чурттакчыларга ам 43 эмнеге орунлары оонажыр турда, Грецияда байдал мурундагы хөвээр арктан.

Боттарының салым-чолун холугна алган улустарың шипил алганы нийтилер хөгжүлдизиниң артык күштүүн бо фактылар маргыш чогу-биле көргүзүп турар.

«Делегейни чарып турар ийи улуг лагерлер чагаай үр-түннедиг сазыңда-наймаа чорудулганың ачылганда улам улус-биле харылзашкан тудум, шуут дайын бодалдарыңа удуларны деңизерге улам күштүг болур».

Барың чүк-биле Чөөн-чүктүң аразында садыгың кызыгаарларыңа улус шимчээшкни капиталист бүлүктөрдө улам-на калбарып олар. Ол моондак чүгле Англияда эстип бар чыдар эвес, Совет Эвилели-биле мон сонгаар садыгың пас чорук кайы хире чогулмалыг болур дээр дугайында маргылаалар харың-даа Американың бодунда безин уадуруткуч бүлүктөрдө чоруп турар болгаш олар чүүл-бүрү оруктарың дамчыштыр СССР-биле садыгларыңны болунар аргаларың дилеп турар апарганнар.

Эштер, бистин үлетпүрүңүң, ылангыя аар үлетпүрүңүң өзүлдезиниң канчаар-даа аажок улуг чедилешкенин үлүс херегелиниң бараанының бүдүрүп үндүрерин улус-биле көдүрериниң болгаш ол барааны-биле чонун четчирин-биле хандыраарың дугайында айтырыңны тургузарыңа эргежок чугула чүдүлдерни тургускан.

Ам бистин хоорайларыңда чон 1926 чылда 26 миллион турганында 80 миллион кижин чедип турар. Ажымчыннарың боттуг ажал төлөвириниң белдизин, көздө чонун амыдырал денелиниң көдүрүлүүшкүнү, өртктериниң үргүлчү чингээшкени — бо бүгү болза, улус херегелиниң бараанының чонун херегелдериниң чамдык бараанының, жиңжээ, элтиң болгаш мал саржааның бүдүрүлгенин темпизинден артык дүргөн өзүп турарын бодурган. Чамдык кижилерге барааннар каш чылдарың мурунда турганындан харың-даа эвээш апарган ышкаш кылдыр сагандырып турар.

Херек кырында көөргө, бараан фондуларың дүргөн өзүлдези болуп турар. Чинжээлээрге, 1953 чылда рынок фондуларың 1950 чылга бодарга мынчаар өскөн: эт продуктуларың талазы-биле — 73,4 хуу, балык продуктуларың — 22,9 хуу, мал саржааның — 57 хуу, үнүш үзүнү — 76,1 хуу, чигирини — 93,6 хуу, даарагың барааның — 55,1 хуу, аргылыг чүдүлдерини — 91,5 хуу, хөвөч-салазың кылыгың пөстериң — 34,6 хуу, дүк кылыгың пөстериң — 24,9 хуу, торгу пөстериң — 168,9 хуу, даараның машиналарың — 94,8 хуу, чадаг тергелериң — 178,3 хуу, аш шактарың — 196 хуу, радиоприемниктериң болгаш телевизорларың — 71,9 хуу өскөн.

Бо чылын эт садары 1950 чылга деңизерге, ийден ажал катап өскөн. Ынчалза-даа чамдык черлерде эт чедилешип турар. Мал саржааның галазы-биле байдал база ыңдыг.

Шупту кижилерге барааннар четчил турар ышкаш кылдыр сагандыраарың — өртктерини моон ыңай чингелтезиниң, тодаргайлаарга, капиталист чурттарда кылып турары ышкаш чонун садып алычы аргазы ол-ла хөвээр тудуп тургузарың бөлү бөдүүн аргазы бар-ла. Ынчаар болза, барааннар шупту кижилерге четчир, харың-даа артыкшылдыг ышкаш кылдыр сагандырып турар. Ынчалза-даа ол чорук совет политикага болгаш чонун үндизин эрге-ажыктарыңа шуут чөрүшкөк апаар. Ынчаар бистер өртктерин чингедириниң политиканы моон сонгаар-даа чорудар бис. Барааннар чедилешкенин чайлаар төлөздө, бисте карачангыс шын орук бар — ол дээрге, улус херегелиниң бараанының бүдүрүп үндүрериниң темпизин дүргедирин дир. Ол орукту Коммунист партия шипил алган. (Адыш часкаашкыны).

Бүгү-ниги херегел бараанының чаа улус негеле болза, ажалчы чоннарың садып алычы аргазың болгаш чагаай чорунуң өзүлдезин илередиң турар. Маңда холбаштыр мен Владимир Ильич Ленинниң бөдүүн болгаш билдингир сөстөрүн сагандыраарың күзөп тур мен:

«Кажан бис чаа-чаа негелдерини бүгү талаалардан көрүп кааныысты, мынча деп чугаалаар бис: кажан кижин бүзүрү бодунуң байдалың экижидерин күзөп бергенде, кажан амыдыралдык чагаай чорун ажалчыларын бүгүдө күзөп бергенде, ол ыңдыг болур ужурул, ол чогу-на социализм-дир».

Улус херегелиниң бараанының бүдүрүлгенин көдүрүлүүшкүнүң бо үеде садыган сорулгаларын шитпирлээрине шитпиринг ролду көздө ажал-агы ойнаар. Ол болза, чонга аш-чөмни болгаш херегел чүдүлдерин кылып турар чик үлетпүрге чиг-эти бээр.

Бистин чуртувуста колхоз тургузуңуң канчаар-даа аажок улуг чедилешкенин болгаш көздө ажал-агының база ооң продуктулуунуң өзүлдезиниң дугайында сан-мелээр силерниң шуптунарга билдингир болгай. Ынчалза-даа көздө ажал-агы продукциязының көвүдээшкени

ниң темпизин үлетпүрүң өзүлдезиниң темпизинден элзөө оожум. Херегелдиң өзүлдезинден көздө ажал-агының шыңгыс хожудаашкыны бар болуп турар.

Бистин партиявыс болгаш чазаавыс сөөлгү чылдың дургузунда көздө ажал-агыны бистин экономикавыстың негелдериниң денелинге чедир тырттары-биле ооң көдүрүлүүшкүнү дүргедир талазы-биле хемчеглерниң калбак программазын ажаллап кылырың болгаш амыдыралга чорударың ыяк ажыдап турар.

ТК-ның сентябрь болгаш февраль Пленумнарының шитпирлери-биле бүгү-ле эргежок чугула байдалдар баш удур көрдүнгөн болгаш мал ажалының продуктуларың бүдүрерин, ногааларың болгаш картофельдиң бүдүрүлгени дүргөн көдүрериниң, колдуунда кур болгаш куруккан черлерин шингээлип ал тургаш, тарааның тарылганы күштүү-биле улгаттыраарың, а ол ышкаш, хамыктың мурунда, мал ажалын мал чөмни тараалар-биле хандыраар сорулга-биле дүжүттү бедилериниң аргалары хандырткан. Бүгү көздө ажал-агы бүдүрүлгениң каттышкан механизасташкыны баш удур көрдүнгөн. Ам колхозчудан МТС-терин болгаш совхозтарың ажал-агыңа чедир көздө ажал-агы бүдүрүлгениң бүгү кезектериниң ажалдакчыларың материалдыг сонургалы тургустунган, көздө ажал-агыны совет удуртулгазы база шыңгызы-биле экижиткен.

Совет Эвилелиниң чогуур районыңа кол эң-не дүжүттүг мал чөмни культура болур кукуруза тарылганы дыка улгаттыраары айтылган. В. И. Ленинниң 1921 чылда-ла эш Кржижановскийге чагаазыңа мынчаар айтыканы кукуруза дугайында айтыры-биле холбаштыр кичээнеги хаара тудуп турар:

«Кукурузаның (база фасольдун) элзөө хөй чүдүлөр талазы-биле артык күштүү бадыткалган боор. Бир тээ ол ыңдыг болганда улам дүргөн болгаш улам күштүг хемчеглерин алыр херек».

Партия болгаш чазак болза, чуртуң тарылга элчештирилгелеринден чогуур черни кукурузага бөзгөн, ону ажыгларың районың калбарттарың болгаш дүжүдүн бедилерин чедип алыр.

Совет көздө ажал-агыны дүргөн өрү көдүргөш, бистин чуртувуска аш-чөм продуктуларың элбөкшлеш чедип алдырың орунуга улуг-улуг чедилешкенин хандыраар бис дээрзинге долу бузурел бар.

Улус херегелиниң бараанының бүдүрерин өстүргениң база хоорайны болгаш көдзениң ажалчы чоннарың чагаай чоруну бедиктеңиниң түнелинде совет садыгың хөгжүлдизинге эргилде тургустунган, ооң илерээшкени бараан саарылганың өзүлдезиниң улам бедик темпиз болур: 1953 чылда чонга бараан садыгларың нитизини-биле 1952 чылдыгыңа деңизерге, деңештирер өртктер-биле 21 хуу, а көздө — 24 хуу өскөн, ооң-биле кады чылдың ийги чартында 1952 чылдың бо үезинге удур нитизини-биле — 26 хуу, а көздө — 30 хуу өскөн.

1954 чылда болгаш чоокку ийи чылда бүгү-ниги херегел барааннар бүдүрүп турар үлетпүр ол бараанының бүдүрүлгенин дыка улгаттыраар болгаш ылангыя шынарын экижидер ужурул. Эң дээр совет болгаш даштык хевирлерден кудулаас кылдыр улус херегелиниң бараанының ыңдыг шынарын бүгү бүдүрүлгелер чедип алыр хүлээлгени, а мурунчык бүдүрүлгелер бурунгаар чаа базымы кылып ужурул.

Совет садыгың сорулгазы чүдүлдө, хереглекчилерни хандыраарың шыңгыс экижидер, ийи — үш чылдарың иштинде хоорай бүзүргөң, көздө район бүзүргөң чонга эргежок чугула бүгү барааннар четчир турарын чедип алыр болур.

1955 чылда бараан саарылганың өзүлдезин 1950 чылга деңизерге, 70 хуу чедирерин беш чыл планында айткан. Бо чылын безин бистер 1955 чылга беш чылдың планының айткан денелинге чедер берген бис. Ынчаар, бараан саарылганың талазы-биле беш чыл планының ооналдазы чүгле күзүстүнгөн эвес, харын 1954 чылда-ла ажыр күзүстиң турар, өскээр чугаалаарга, бараан саарылганың талазы-биле беш чыл дөрт чылда күзүстини турар. (Адыш часкаашкыны).

Садыг организациялары чонун негелдерин ам-даа сула өөренип көрүп турар болгаш ооң чылдагааны-биле чамдык барааннар чагуур негелдерин тодардырда, оларны областтар, крайларга болгаш республикаларга хуваарда болгаш сөөртүлдө чазыгылар кылып турар. Ажал херектин байдалы-биле алыр-галаш, оттуг-ыяш болгаш өске-даа барааннарны бистер кандыг-даа херегелдерин сапы-биле кылып ап бо-

лур турбуже, элзөө хөй районнарда галоштарың болгаш чамдык районнарда оттуг-ыяштарың чедилешип турарын бо чазыглар тодаргай көргүскен. Ындыг турда-ла эрткен чылдың бирги чартында садыг черлеринге галоштарың болгаш оттуг-ыяштарың нормадан артык хөй курлавырлары бар турган. 1953 чылдың ийги чартында, ылангыя көздөгө галош талазы-биле негелдениң дыка улгатканы, оттуг-ыяш талазы-биле негелдени чамдык өзүлдезин садыг организациялары боттарының чагыларыңа өөренип, баш удур көрбей турганнар.

Садыгың тургузарың херээн дүргөн экижидеринге шактыктап турар чылдагааның бирээзи болза, айтырылары шитпирлээрде экин эрттир төпчүдери, садыглар турар организацияларың базым бүзүрүп арттыр хайгаараар чорук болур, ол чорук садыг организацияларының инициативаны моондактап, шимчээшкенин доктаадып турар болгаш өйү келген айтырылары дүргөн, оперативни-биле шитпирлээринге шактыктап турар.

Садыгга, ол ышкаш садыгың организацияларың экижидериниң херээнде-даа янзы-бүрү өске-даа херекте бюрократизмин болгаш шактыкты чоруктарың чайладыраары шыңгыс чепсек болза, садыг ажалдакчыларың бот-шүгүмчүлөдери, а ол ышкаш садып алыкчыларың талазындан шүгүмчүлө болуп турар. Садыгың чамдык ажалдакчылары шүгүмчүлөдиз эргежок чугулазың дугайын сөс кырында үргүлчү-ле чугаалап турарлар, ыңчалза-даа ол шүгүмчүлө оларның боттарыңа дегезин дээр, олар боттарың херээн шаштыраарыңа, ыңчамыже аарышкылыг эвес кылдыр шаштыраарыңа удур эвес кижилер шүлүкчү Благовтуң:

«... Биске херек чүве болза Чымчаксымаар Шедриннер, Биске дегейин хөлзеп турар».

Шынап ыңдыг Гогольдар — деп чугаалааны ышкаш ол шүгүмчүлө чымчаксымаар болурун күзеп турарлар. (Зада каткы).

Садыгың культуразың көдүрери дээр, хереклекчилерни эки хандыраары дээр, магазинерге, столоваяларга, кафелерге садып алыкчыларың кичээнеги болгаш эпит-элек көөрү дээр, хамааты бүрүзү хандырып турар кижилерниң аажы-чанындан буржуанмай, харын олар магазинден, столовадан сеткил ханган үзүн дээр хун-бурду демиселди чорудары эргежок чугула.

Улустун амыдыралың байдалдарын бүгү тала-биле экижидеринге күрүне болгаш кооператив организацияларың, ол херекти күзөдир хүлээлгели бүдүрүлгелериниң көргүзүп турары, чонга берип турар чүдүлдериниң бүгү хевирлерин элзөө чадага көдүрери эргежок чугула.

Транспорттук бүгү хевирлери — демир оруктук, сугуң, коммуналдык — хевирлери тода ажылдаан, пассажирлери соксаал чокка дажылап чедирген, поездтерини озаалдар таварышталары чок болган, трамвай болгаш автобустар график ёзуу-гаар шыңгыс ажылдаары, демір орук вагонына, трамвайларга, автобустарга ары-сылыг болган турары кончут чугула. Бо адырларга корум-чурумнуг, организастыг болгаш культурулук чорук, чонун шак үени камнаарың дугайында садыг салышкыны болза, садыгга ышкаш база эргежок чугула. Хоорайны болгаш көдзениң ажалчы чонун солуннары болгаш журналдарың хун-бурду чогуур үезинде ал турары, чагааларың, телеграммаларың оонадаашкынар чокка чедирери болгаш почта черлеринге чиде бербези биче ужуру-дузалыг деп бе?

Корум-чурумнуг, организастыг чоруктуң болгаш кадык камгалагың албан черлеринге кижилерни эпит, элекке, культурулу-биле көөрүңү кайы хире чугулазың кижини бүзүрү билер. Аарыг кижиге амбулатория, поликлиникага, эмнеге чөпке медицина ажалдакчыларың талазындан сагыш човангыр, чылыг, кичээнеги ужурашкан турары маңа эң-не чугула.

Багың чажырган херээ чү боор, элзөө хөй хоорайларда болгаш суурларда коммуналдыг хандырылганың чунар-бажын, хеп чуур черлер, алычлар бажындары, парикмахерскаялар, янзы-бүрү дааранылга, сапог, септеле мастерскаялары болгаш амыдырал хандырылганың комбинаттары ышкаш шак ыңдыг бүдүрүлгелери кончут багай ажыдап турар. Улустун чугаалап турарын ёзуулар, ол амыдырал албан черлерин чамдык удуртукчуларыңа шагда-ла эки «чунар бажыны» тудуп бээр турган ийик. (Зада каткы).

Совет чонун хандыраары-биле холбашкан бүгү, болдунар-ла хандырылгаларны бистер бирги планга салдып, бедик денелче көдүрер болгаш чер-черини совет, партия организа-

цияларың ажал-чорудулганы бо талазы-биле кайы хире чедилешкенин чедип алганың хире чергези-биле база ол демиселге ажалчы массалары, чонун активин кайы хире хаара тутканы-биле үнелеп болур болгаш үнелээр ужурул бис, чүге дээрге, ам бистин чуртувус ол хире бай, үлетпүрүң хөгжүлдизин ол хире болдунар аргаларың аяктык, улустун чагаай амыдыралың өзүлдези ол хире негелдерини салып турар. Хандырылгаларың бедик шынары дээр демиселди бүгү улустуң демисели кылар херек.

Күрүне органның чорудуп турары чуртталга тудушкунуң дүргөн өзүлдези бар-ла болза, чурттаар черлер негелделери улуг болгаш бистин бо хунгү болдунар аргаларыңымыз эрттип турар, ыңчангай чурттаар черлер чедилешип турар. Ынчангай амы-хууда чуртталга тудуларын, чуртталга-туду кооперативтерин калбаа-биле хөгжүдери эргежок чугула. Садыгың туду материалдары-биле, кезектер-биле, а ол ышкаш хамаатыларга оларның хөргөзүлгө чыгыг ёзуулар туду организастыларың чыгыс-аай бажынары-биле сайырдалар чорук, а ол ышкаш кредиттер-биле дузалачы болгаш чуртталга тудушкунуңа чонун чымдаларың хаара тудар чорук улустун чагаай чоруну-биле холбашкан шыңгыс сорулгалары шитпирлээрин чингедир ийик. Ынчаарга хөй-хөй хамаатылар камнаашкыны болгай, ыңчангай олар соонда барып хууда бажының болгаш кооператив бажынының составында квартираларың өртзөө төлөөр дээр камналганы кылып болурлар.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязы хөй националдыг социалист күрүнең күчү-шудалың болгаш тиелтербизиниң үндизини

Минск хоорайның соңгудда округунун соңгукчуларының 1954 чылдың март 12-де хуралынга

ЭШ М. З. САБУРОВТУН ЧУГААЗЫ

Эштер соңгукчулар! СССР Эвилелиниң Дээди Советиниң депутатының кандидатына мени дептикеш, менээ силерниң көргүскенер бедиң идеялар болгаш хундуктел дээш силерге болумун ханы өөрүп четирегиниң илередиң тур мен. (Адыш часкаашкыны).

Бистин чуртувуска коммунисттиң нитиледиң тургузар дээш совет улустун амгы үеде боттандырың турары улуг сорулгаларың күүселдезинге бүгү күжүңү салырың соңгукчуларга бузуредиң тур мен. (Адыш часкаашкыны).

Эштер! Совет Эвилелиниң Коммунисттиң партиязының Төп Комитетиниң бүгү соңгукчуларга Кыйгырында Коммунисттиң партия биле совет улустун ажылының түнелдерин үндүргөн болгаш Совет күрүнеңиң эң чоокку чылдарда эң чугула сорулгаларын айткан.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге сөөлгү соңгукчуларын үезинден бээр эртен дөрт чылдар болза, бистин күрүневиниң күчү-шыдалының улам ыңай өзүлдөниң, оң бүгү делегейге аталдарының өзүлдөниң чылдары болган.

Улус ажыл-агыйының болгаш культураның хөгжүлдөниңде улуг-улуг чединшиктер чедип алдынган. О чылдарың дургузунда социалисттиң улуттук бедиң темпирлер биле хөгжүп турган. 1953 чылда улуттук бугурулузунуң нити хемчээ 1949 чылда деңизерге 78 хуу өскөн, а дайын мурнундагы деңизди 2,5 катап ашкан. Бугурулге продукцияны өстүрериниң бешки беш чыл планының оналгалары чединшикниң күүсетиниң турар.

Бүгү улус ажыл-агыйының хөгжүлдөниң болгаш чурттуң камгаланың аргазын быжылаарың үндөниң болур аар улуттунуң талазы-биле улуг чединшиктер база чедип алдынган. 1953 чылда бугурулузунуң чепсек-херекселерин бугурулузунуң хемчээли 1949 чылда дөмейлээрге 84 хуу улгаткан. Аар улуттунуң талазы-биле улуг чединшиктер база чедип алдынган. 1953 чылда бугурулузунуң чепсек-херекселерин бугурулузунуң хемчээли 1949 чылда дөмейлээрге 84 хуу улгаткан. Аар улуттунуң талазы-биле улуг чединшиктер база чедип алдынган.

Бистер аар улуттунуң моон соңгаар-даа хөгжүдөр ужурул бис. Улуг машиналыг индустрия болза, социализмниң чер ажылың база өде органызтап шыдаар аргалыг карачангыс материалдыг үндөниң болур деп улуг Ленин өөртекте.

Партияның XIX съездининиң бешки беш чыл планының талазы-биле директиваларыңа дүүштүр бистин сорулгасы болза, одалга, металлургия, энергетика, химия улуттунуң болгаш машина тудуушкунунуң улам ыңайгы өзүлдөниң хандылары болур. 1954 чылда хөмүр даш болгаш яш улуттунуң өзүлдөниң темпирлерин улгаттырыңче онза кичээлгеиң салыр херек. Тракторларны, ылангыя тарып олуртур тракторларны, көдээ ажыл-агыйының машиналарын болгаш минералдыг удобрениелерин бугурулузун, а ол ышкыш улус хергелелиниң чүүлдерин бугурулузунуң долузу-биле хандырың төлөөдө, чиг-этти, материалдарың болгаш дерлигерин бугурулузун онза улгаттырган турар.

1950 чылдагы соңгукчуларын соонда эртен үениң иштинде улус хергелелиниң чүүлдериниң бугурулузун элээн калбарган. 1949 чылда дөмейлээрге, оларны 1953 чылда нити-биле 65 хуу ажыр бугурулузун үндүргөн. 1953 чылда, ылангыя чылдың II чартында улуттунуң улус хергелелиниң чүүлдерин бугурулузун адырлар 1952 чылдагызыңдан артык бедиң темпирлер биле хөгжүп турганнар. Улус хергелелиниң барааннарын бугурулузун 12 хуу чедир, а ийги чартык чылда, 1952 чылда 10,5 хуу өзүлдөниң орунунга, 14 хуу чедир өскөн. 1953 чылда хергелел чүүлдерин бугурулузун темпир бугурулузунуң чепсек-херекселериниң өзүлдөниң темпиринге четкен болгаш II чартык чылда ооң өрүдөй берген турган. Ыңчалза-даа хергелел чүүлдерин бугурулузун чедип алдынган деңизди ам-даа чепсек болуп турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүдөли болгаш Совет Эвилелиниң Коммунисттиң партиязының Төп Комитетиниң улус хергелелиниң чүүлдерин бугурулузун күштүгү-биле улгаттырыңың болгаш оларны шынарны экижидер талазы-биле 1954—1956 чылдарга тодаргай оналгаларың доктааткан. Оң биле чергелештир беш чыл планының улус хергелелиниң барааннарын бугурулузун талазы-биле оналгаларың дыка улгадыр кылдыр өткен.

Балкы тударының, этти, мал саржаан, хоюг чигирин, дүктен кыңыр пөстөр бугурулузун 1954—1956 чылдарда алдынар чүглө нөмөй

өзүлдөниң безин ол барааннарын 1940 чылда бугурулузун турганының нити хемчээлиң ажыр дүжер ийикле азы алаа чоокшулай бээр.

Аар улуттунуң машина тудар болгаш өске-даа бугурулузунуң хергелел чүүлдерин бугурулузунуң хаара тударың талазы-биле чазак хемчеглер алган. Культура-амыдаралдыг болгаш бажың хергелелин барааннарын бугурулузунуң чоокку ийи—үш чылдарда ийден хөй катап өзер ужурул. 1956 чылда даарың машиналарын болгаш радио-приемниктерин 1953 чылда бодаарга үш катап ажыг кылдыр, а чадагтерлерин болгаш шахтарың— ийи ажыг катап хөйү бугурулузун турар.

Улус хергелелиниң чүүлдерин бугурулузун күштүгү-биле улгаттырыңың чегрелештир улуттук ажылдак чыгарыңың эң чугула сорулгасы болза, чоңуң өзүп турар хергелелдерин өзүгээр ук чүүлдериниң шынарын экижидери болур.

Көдээ ажыл-агыйың хөгжүлдөниңде улуг чединшиктер бар бооп турар. Дайын үезинде үрегетирген колхозтар, машина-трактор станциялары болгаш совхозтар долузу-биле катап тургустунган. Тарылга шөлдериниң нити хемчээлиниң талазы-биле 1940 чылда деңизди чедип алдынган болгаш ажыртынган. Көдээ ажыл-агыйың быжык материалдыг суурул болуп турар. Амгы үеде көдээ ажыл-агыйда (15 аяк күжүнүң шилчидерге) 1260 муң тракторлар, 326 муң тараа комбайнары, 370 муң чык машиналары болгаш өске-даа хөй-хөй көдээ ажыл-агыйың машиналары бар болуп турар.

Чазак болгаш бистин партиягыстың Төп Комитетиниң көдээ ажыл-агыйың хөгжүлдөниң айтырыгына канчаар-даа аажок улуг кичээлгеи салып турар. Партияның Төп Комитетиниң сентябрь Пленумунуң доктаалында болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүдөлиниң база СЭКП ТК-ның оң дараазындагы шийитпирлеринде социалисттиң көдээ ажыл-агыйың бүгү адырларыңа көдөрүлүшкүнүң дайынчы программасын берген. Чоокта чазак Коммунисттиң партияның ТК-ның Пленумунуң болгаш анаа СЭКП ТК-ның Бирги Секретары эш Хрушевтуң чуртка тараа бугурулузун улам ыңай көвүдөдириниң база кур болгаш куруккан черлериниң шийгээлди алырыңың дугайында илтикелин дыңнааш, чугалаажып көргөниң билер болгай силер.

Социалисттиң индустрияның күчү-үзүлдөниң үндөзилээш чоокку ийи—үш чылдарда улус хергелелиниң барааннарын бистин чуртувусун чоңуң өзүп турар хергелелдерин четчи кылдыр хандырың база чик болгаш аш-чем улуттунуң чиг-эт-биле хандырың партия амгы байдалдарда эң-не чугула бүгү улустун сорулгасы кылдыр идип үндүрүп турар. Көдээ ажыл-агыйың адырларының күчүлүг көдөрүлүшкүнүң хандырың бүгү көдээ ажыл-агыйың бугурулузунуң үндөниң болур тараа ажыл-агыйың улам ыңайгы хөгжүлдөниң хамыктыг мурнунда негеп турар.

ТК-ның Пленумунга көдээ ажыл-агыйың талазы-биле бистин ажылы-ыстың четпестерин шыңгыш шүгүм чүдээ болгаш ССРЭ-ниң социалисттиң көдээ ажыл-агыйың чоокку чылдарда улам ыңайгы хөгжүлдөниң программасы тодаратынган.

Көдээ ажыл-агыйың планнаар херекте партия болгаш совет органдары, ылангыя Курпланның ажылы чөптүг шүгүмчүлээни Төп Комитеттиң Пленумунуң доктаалында демделгелтиң улуг четпестерин чок кылырыңа дузаалаар. Төп Комитеттиң шийитпирлерин удуртулга болдурган, ССРЭ-ниң Курпланны көдээ ажыл-агыйың планнаары экижидер талазы-биле хемчеглерин ап турар.

Бистин чуртувуска көдээ ажыл-агыйың күчүлүг көдөрүлүшкүнүң чедип алыр төлөөдө, ТК-ның сөөлгү Пленумунуң хүлээп алганы программаны боттандырың болгаш ооң-биле кады көдээ ажыл-агыйың тракторлар, көдээ ажыл-агыйың машиналары, минералдыг удобрениелер-биле хандырып, улуг дузаны көргүзери эрежок чугула. Сөөлгү дөрт чылдарда көдээ ажыл-агыйың 15 аяк күжүңге санаарга 600 муң тракторлары, 182 муң комбайнарың алган.

Ыңчанымжа сорулга болза, көдээ ажыл-агыйга тракторларны, комбайнарың болгаш көдээ ажыл-агыйың өске-даа машиналарын бээрин болгаш бугурулузун улам-на көвүдөдери болур. 1954 чылдан 1957 чылдыг майың бирге чедир үениң дургузунда көдээ ажыл-агыйга нити ажылдалдыг тракторларын 500 муңдан (15 аяк күжүңге шилчидерге) болгаш тарып олуртур тракторларын 250 муңдан эвээш эвезти немей берген турар ужурул.

Улус ажыл-агыйың бүгү адырларында бугурулузунуң өзүлдөниң, чоңуң культуразын болгаш чаагай байдалының көдөрүлүшкүнүң хан-

дырар сорулга-биле Совет күрүне чыл санында-ла аажок хөй капитал салышкыннарын боттандырып турар. 1950—1953 чылдарда күрүне-ниң капитал салышкыннарын нити хемчээли 500 ажыг миллиард рубль болган. Ол чылдарда капитал салышкынның чыл иштинде ортумак хемчээ 1940 чылда капитал салышкыннарын хемчээниге бодаарга 2,5 катаптан хөй бооп турар. Элээн каш муң чаа улуг-улуг бугурулузунуң черлери ажылдалды киригинен, оларның аразында Волго-Доннуң Ленин аттыг каналы, Цимлянскиниң, Усть-Камевогорскиниң, Минге-чаурнуң, Шекинскиниң болгаш Нивскиниң үшкү электростанциялары дээр ышкыш улуг-улуг тудуулар бар. 18 домна суугулары, хөй саның хөмүр даш шахталары, нефть тывыжының черлери, машина тудуу-нун заводтары, чик болгаш аш-чем улуттунуң бугурулузунуң черлери, демир-оруктуң чаа шугумнары ажылдалды кирген. Чүглө 1953 чылдың дургузунда улус хергелелиниң барааннарын бугурулузун 300 кире чаа бугурулузунуң ажылдап эгелээ.

Күрүнеңиң чаа нити сорулгаларын өзүгээр ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйыңың 1954 чылда хөгжүлдөниң планында көдээ ажыл-агыйга база чик болгаш чем улуттунуң капитал салышкынның дыка улгадырыңа көрдүңгөн. 1954 чылда көдээ ажыл-агыйга капитал салышкынның хемчээли 1953 чылда дөмейлээрге 80 хуу чедир улгадыр.

Эртен дөрт чылдарың дургузунда бистин чуртувустун ажылың чоңнарының материалдыг болгаш культурулузунуң деңизин улам ыңай көдөрүлүшкүнү хандыртынган. ССРЭ-ниң 1953 чылда национал орулгазы 1949 чылда дөмейлээрге, 62 хуу чедир улгаткан.

Продукцияның үндүрүлгезиниң соксаал чок өзүлдөни, чоңуң сады алыкчы аргазының бөдөөн 1953 чылда үрүмкөп садылар бараан саарылганың 1949 чылдыгыңа дөмейлээрге ийи катап улгадырың хандырган. Ооң-биле кады эт болгаш эт продуктуларын, чигирин, коосваларын, торгу пөстөрнү, даараан болгаш аргаан кылыгыларын, хөм идиктерин садыр улам-на улуг хемчээлди кылдыр улгаткан.

Улус хергелелиниң барааннарын күчүлүг үрүмкөп садыр өртөктерин чыл санында чигеткенден чоң улуг камналгалыг болган. Үрүмкөп садыр өртөктериниң эң-не улуг чигелдериң 1953 чылда чоруткан. Үрүмкөп садыр өртөктериниң чигелдериң, ажылчынар болгаш албан-хаакчытарның ажыл төлевириңиң өскөниң, тараачынарың акша болгаш натуралдыг орулгаларың өскөниң, чоңга күрүнеңиң күчү-биле төлөшкүннөриң болгаш чигелдериң өскөниң түнелдинде ажылчынарың болгаш албан-хаакчытарның орулгалары, база тараачынарың орулгалары деңшеңгер өртөктер-биле алырга 1949 чылда дөмейлээрге 1953 чылда 60 хуу өскөн.

Бистин чуртувуста чуртталга бажынарың аажок улуг тудуушкуну боттанып турар. Сөөлгү дөрт чылда хоорайларга болгаш ажылчың суурларга нити шөлү 106 миллион дөрбелчин метр чуртталга бажынары туттунган. Ыңчалза-даа хоорай чоңуң көвүдөниңден чуртталга бажынарыңа негелде ам-даа долузу-биле хандыртынмаан.

Сөөлгү чылдарда совет улустун культурулузунуң деңизин көдөрүрениң, улус өөредилгезин, эртемни, литература болгаш уран-чүүлү хөгжүдериң талазы-биле элээн улуг ажыл кылдынган. Урууларың чедип өөредилгезин чер бүрүзүңде боттандырган болгаш республикаларын найсгалдарында, республика чыгаргызында хоорайларда, область, край болгаш улуг-улуг бугурулузунуң төптөрүңде бүгү нитиңиң ортумак өөредилге (он чылдыг) шийгелде боттанып турар. 1953 чылда ортумак школаларың 8—10 класстарында өөреничилериниң саны 1949 чылга көөрдө, дөрт катап өскөн. Дээди болгаш ортумак тускай өөредилгезин хөгжүлдөниң ачызында улус ажыл-агыйыңда тускай эртемчилериниң саны 1953 чылда 1949 чылдан 37 хуу өрү турган.

Чоңуң эмнелге талазы-биле хандырыңа дыка экижээр. Эмнелгерде болгаш божуур бажыңнарда оруннарны саны 1949 чыл-биле дөмейлээрге, 1953 чылда барык 200 муң орунаарга, дыштандыла бажыңнарында болгаш санаторийлерде оруннар барык 50 муң чедир улгаткан, а чуртта эмчилериниң саны 22 хуу чедир өскөн.

Эштер! Ленин биле Сталин бистерни социалисттиң бугурулузунуң сорулгасы кончаа эвес, а кижиниң материалдыг болгаш культурулузун хергелелдерин хандырың болур деп өөредип турар. Коммунисттиң партия улустун амьдалын улам ыңай экижидери дээр, ажылың чоңнар-

ның материалдыг чаагай байдалын бедириниң талазы-биле доктаатынган программаны хажык чокка боттандырың дээр моон соңгаар-даа мога чокка демисежирин бодунуң ыдыктыг хүлээлгези деп көрүп турар.

Эштер! Бистин күрүневиниң чединшиктериниң бир эвес олар бистин чурттуң улустарыңың улуг найралыңа дайымайн турган болза, бодунуң шыдаас турган ийик. Бодунуң национал политиказы-биле Коммунисттиң партия шаанда улустар азынга турган адааның болгаш өжөөнниң чорукту узуткааш, бистин хөй националдыг Совет күрүневиниң күчү шыдалың болгаш тилетирбес күжүнүң үнер дөзү—улустарның улуг найралың болгаш дең эргелини канчал тургускан.

Совет Эвилелиниң улустарыңың улуг өг-бүлөинде хундуктуң черин белорус улус ээлеп турар. Коммунисттиң партияның болгаш Совет чазактың мога чок сагыш-човаашкының болгаш Совет Эвилелиниң улустарыңың акы-дуңмалыкы дузаламчызың ачызында белорус улус бодуну күрүнелиг болурун бир-ле дугаарында чедип алган. Белоруссия хааның Россияның хоңу-дангай кылгы-кызыгар чери турганында мурнакчы совет культурулузунуң индустриалдыг-колхозчу республика болу берген.

Белорус ССР үрегетириниң черге таваржып чораян. Белорус ССР-ниң найсгалы—Минск хоорай үрегетириниң черге онза таваржып чораян. Немец-фашисттиң араатаннар Минскини бузуңдулар болгаш хүл-ыйба кылып каапкан турганнар. Капитализмниң байдалдарында болза, дайының уруктаарын узуткаары болгаш ажыл-агыйың, культураны катап тургузары хөй-хөй он чылдарың негээр турган ийик. Социалисттиң тургузуңуң байдалдарында, өске-даа эвилетчи республикаларның улустарыңың акы-дуңмалыкы дузаламчызың ачызында, белорус ССР-ниң улуттунуң дайын сөөлүңдеги беш чылдыг үезинде-ле бүрүн катап тургустунган.

Дайын сөөлүңдеги чылдарда республикада машина тудууңуң болгаш өске-даа элээн хөй бугурулузунуң тургустунган база автомобильдер, тракторлар, локомобильдер, чадаг тергелер, автоприцептер, электро-торлар, торф ажаар болгаш өске-даа машиналарның чугула кылыгыларын бугурулузунуң органызтаан. Машина тудуушкунунда бугурулузунуң эң улуг өзүлдөни чедип алдынган. Электростанцияны, хөвө-саазын пөстөрнү, дүк бугуштүг пөстөрнү, идик аймааның, эр, херээж уктарының, хендир пөстөрнү болгаш өске-даа хевирини кылыгылары дыка өскөн.

Белорус ССР хөй-хөй акша-хөрөгүн капитал тудууларга үндүрүп турар. Белорус ССР-ниң улус ажыл-агыйыңа күрүнеңиң капитал салышкыннарын хемчээ дайын сөөлүңдеги бирги беш чылда 8 миллиард ажыг рубль болган. Улус ажыл-агыйыңың планы өзүгээр 1954 чылда белорус ССР-ниң ажыл-агыйыңың болгаш культураның улам ыңай хөгжүлдөни көрдүнүп турар.

Эштер! Коммунисттиң партияның болгаш Совет чазактың хүлээп алганы улустун чаагай байдалың дүргөн көрүрениң дугайында программа көдээ ажыл-агыйга, чик болгаш аш-чем улуттунуң хөй-хөй материалдыг чыгаргыларың кириерин күрүнеден негеп турар.

Ол материалдыг чүүлдерини Совет күрүне чугула социалисттиң чымдалың иштиги үнер-дөстөрүңде болгаш ында бар турар кураалдарың долузу-биле ажылааныңдан ап болур. Ындыг кураалдар болза, бистин бугурулузунуң хандырыңың эң байлак техниканы эки ажылаары, күш-ажылды бугурулузунуң бедирин, чиг-этти, материалдарың камың чыгаргаары, камналганың чурмуңуң эң шыңгыш чорударыңа үндөзилээш продукцияның бот-үнезин чигидери болур. Күш-ажылды бугурулузунуң дээр-ге кедизинде барык чаа нитилел тургузуңуң тилээринге эң-не чугула болгаш эң-не кол чүве болур деп Ленин өөредип турар. Күш-ажылды бугурулузунуң соксаал чок өзүлдөни болза, бугурулузунуң улгадырыңың кол үнер дөзү, бот-үне-ни чигидириниң болгаш өртөктерин үргүлчү чигидириниң шийитпир чүүлү болур. Бешки беш чылда улуттук продукцияның бүгү немей өзүлдөниң дөрттүк үш кезин күш-ажылды бугурулузунуң улгадырыңдан алдынган турар.

Бистин чуртувуска күш-ажылды бугурулузунуң өзүлдөниң үндөни болза, улус ажыл-агыйыңың бүгү адырларында техниканы план өзүгээр, соксаал чок депшилгези болур. 1950—1953 чылдарың дургузунда хөй күш үнер болгаш аар

ажылдары механизастаар талазы-биле улуг чединшиктер чедип алдынган. Ада-чурттуң машина тудуушкуну эң чугула машиналарны болгаш механизминиң 2200 ажык чаа хевирлерин тургускан. 1953 чылда бугурулузуну күш-ажылдың электр-биле хандырыңың чыгыс ажылчыңа санаарга 1949 чылга дөмейлээрге, 34 хуу чедир улгаткан. Эртен 1953 чылда улуттунуң күш-ажылды бугурулузунуң дайын мурнундагы, 1940 чылдың деңизди 71 хуу ашкан. Тудуг ажылында күш-ажылды бугурулузунуң дайын мурнундагы деңизди 50 хуу ашкан.

Көдээ ажыл-агыйың амгы үениң техниказы-биле чепселгезиниң, МТС-терни, колхозтарны, совхозтарны тускай эртемчилер-биле күш-телдириниң, МТС-терге доктаамал кадрларны тургузарың болгаш ажылдакчыларның материалдыг соңуургалың бедириниң талазы-биле партияның болгаш чазактың чорудуп турар хемчеглери көдээ ажыл-агыйда күш-ажылды бугурулузунуң улам ыңай дыка көдөрүңгө болгаш анаа үндөзилээш көдээ ажыл-агый продукцияның улгадырыңа херектиг бугурулузунуң тургузуңуң турар.

Ону кылдарга көдээ ажыл-агыйың бугурулузунуң хандырыңың байлак техниканы ажылааның үндөниң-биле экижирин, эртемни чединшиктерин көдээ ажыл-агый бугурулузунуң ам-даа хөй-үлө негептерин чедип алыры болгаш колхозчуларны, МТС болгаш совхозтар ажылчынарың күш-ажылың шың органызтаарың хандырыңа эрежок чугула.

Эштер! Совет кижилериниң эң-не изик күзөли болза, шупту улустар-биле тайбыңа болгаш найралга чурттаары болур. Совет улустун ол күзөли Коммунисттиң партия болгаш Совет чазакка ыдыктыг. Ыңчанга партия болгаш чазак чаа дайының болдурбас дээр, улустар аразында дүшкүрүлүг чорук кошканы, чурттар аразында чоңумчалыг харылаалар тургустунуң дээр бүгү хемчеглериң ап турар. Ол дугайында, ылангыя дөрт күрүнелиңиң даштыкы херектер министрлериниң чоокта чаа Берлинге болган чөвүлел хуралы тода херечилеп турар, анаа Совет Эвилелиниң төлээлери улустар аразының харылааларында дүшкүрүлүг чорукту кошкандырыңе улганга тодаргай саналдарың кириген.

Чүглө чүвени чедир көрбөс кижилер бистин даштыкы политикаысты Совет Эвилелиниң кошкааның демдээ кылдыр үнелеп болурлар. Ада-чурттуң Улуг дайының дуржулгазы бистин Төрээн чуртувустун күчүлүг болгаш тилетирбес күжүн бүгү делегейге көргүскөн. Улустарны айымы чок чорунуң болгаш тайбыңың күчүлүг чөлөгичи болур Совет күрүнеңиң бүгү хемчеглери биле улам ыңай быжыгыларын партия болгаш чазак бодунуң ыдыктыг хүлээлгези кылдыр санап турар. (Үргүлчүлөдөдү адыш часкаашкыны).

Коммунисттиң партия тайбыңың херээ дээр, демократияның болгаш социализмниң күчүлүг лагерин улам-на быжылаары дээр, Совет Эвилелиниң чер бөмбүрүзүңде бары чурттар-биле найралдыг харылааларың тургузары дээр моон соңгаар-даа демисежир. (Адыш часкаашкыны).

Совет Эвилелинде социалисттиң тургузушкунуң бүгү делегейге канчаар-даа аажок улуг ужуру-дузалыг болуп турар. Бистин чединшиктериниң бүгү делегейге ак-сеткилди кижилерин өөртүп, демократияны болгаш тайбыңа ынакшылдыг чурттарның лагерин быжылап турар. Бешки беш чыл планының директиваларың хүлээп ап тура Коммунисттиң партияның XIX съездинде ССРЭ-ниң чаа беш чыл планы болза, тайбың тургузушкунуң планы болур болгаш Совет Эвилели-биле улус демократиязының чурттарыңың экономикаың кады ажылдажылганың улам ыңай быжыгырыңа болгаш калбарыңа, база дең эрге болгаш бот-боттарыңа ажыктыңа үндөзилээш садыгы калбартириң күзеп турар бүгү чурттарың экономикаың харылааларыңың хөгжүлдөниге идиң болур деп айткан.

Эртен чылдарың дургузунда Совет Эвилели-биле улус демократиязының чурттарыңың кады ажылдажылганы хөгжүп, быжыгың келген. Бедиң хөгжүлдөдү аар улуттунуң ачызында Совет Эвилели амгы үеде чүглө бодунуң улус ажыл-агыйыңың дерилтеге хергелелин хандырың турар эвес, а ооң-биле кады дерилгезин улус демократиязының чурттарың хөй-хөй-биле чорудуп турар. Улус демократиязының чурттарыңче үлөтүр дерилгелерин ССРЭ-ден

үндүрери сөөлгү беш чылдарда 10 ажыг катап өскөн.

Совет Эвилели Кыдат Улус Республикага улуттунуң улуг-улуг бугурулузунуң, хамыктың мурнуңа кара металлургияның улуг комбинаттары, өңүг металлургияны бугурулузунуң черлери, хөмүр даш шахталары, машина тудар болгаш химия заводтары, электростанцияларны тудар болгаш чаартып тургузар херекке дыка улуг дузаламчыны көргүзүп турар.

Совет Эвилели улус демократиязының чурттарыңче улуттунуң ыңай-бүрү чиг-эттерин, материалдары, хөвөнни, демирниң болгаш марганецтиң рудазың, коксту, шойну, металлдар болгаш өске-даа барааннары хөй-хөй-биле үндүрүшкөн, ол чурттардан ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйыңа эрежок чугула барааннары оң орунунга ап турар.

Даштыкы садыңдан аңгыда Совет Эвилели улус демократиязының чурттары-биле эртем-техникаың делгеренгей кады ажылдажылганы, бугурулузунуң дуржулгазың солчуушкуну, кадрлар белеткээриниң, культура болгаш уран-чүүлү хөгжүдериң талазы-биле кады ажылдажылганы чорудуп турар.

Совет чазак бодунуң тайбыңың болгаш улустарың найралыңың болуп турар өскөриңге чок политикаың удуртулга болдурган, даштыкы чурттарың шуптузу-биле экономикаың харылаалары калбартирин чайгылыш чокка оралдажып турар. Делегейниң бүгү чурттары-биле ССРЭ-ниң садың дең эргеде, бот-боттарыңа ажыктыңа болгаш улуг, биче күрүнелиңиң тускай догунаан чоруну хундуктуң үндөзилетиниң турар. Амгы үеде Совет Эвилели 51 даштыкы күрүнели-биле садыгы чорудуп турар. ССРЭ-ниң даштыкы садың саарылганы деңшеңгер өртөктер-биле алырга 1953 чылда дайын мурнундагы деңизди барык 4 катап ашкан.

1

ОРУЛГАЛАР ЧҮГЕ КУДУЛААНЫЛ

Көдээ ажал-агынын мурнунда салдырган чугула сорулгаларны моон соңгар практика кырынга улам боттаандары дээш «Чербы» колхозтук кежигүннери отчөт-сонгулдалыг хуралга артел бүүдүрүлгезинин чедип алган чамдык чедишкенин ажалдарын демдегелешсаан, илерезин улуг четпестерин чайладырынын дугайында чугаалажып, бо чылдың дургузунда колхозтук күүседир ажалдарын айтып шиттирилзэн.

Колхоз даргазы эш Казанцев бодуну илеткелниге хойдан аңгыда, шиттинин мал ажылын хөгжүдеринын планын күүсеткенин, көдээ ажал-агы артелинин чамдык мурнакчыларынын чедишкенин ажалдарын түнөп чугаалаан. Мурнакчы колхозчулар шиттинин ажал-агынын херезинге боттарынын бүгү күжүн болгаш билгирин берип турар. Чылгычылар Чүдөк-оол, Оңгар-оол олар 1953 чылда төрөзүн бе бүүрүзүнү кутунун менди өстүргөн. Оларнын ажалгазында мад семис күштүг болгаш онча-менди. Ол ышак мурнакчылар колхозта эвези эвес.

Колхозтук ажал-чорудулгазында улуг четпестер болза, бүүдүрүлгө планын күүсетиниз болгаш 1953 чыл-биле демделзеге 1953 чылга орулга кудулаан. Күш-хүнүнге тараа болгаш акша-биле төлөвир эвези болган. Моон чылдагынын болза, артель баштаар чери (даргазы эш Казанцев) ажалды багай организастванында. Фермалар эргекчилери болгаш бригадаларнын бригадирлери, ылангыя колхозчулар күш-ажылдык бедик бүүдүрүлгүн ам-даа чедип албаан. Олар колхозтук мурнунда салдырган сорулгаларны күүседир дээш шыгыгы демисешпени турарлар. Күш-ажыл кылы шыдаар колхозчу херезиненнин барык хөй кезин бүүдүрүлгө ажалынга киришпез. Элзэн хөй колхозчулар үргүлчү прогудулап, күш-ажылдын сабылга-чурмуун үрөп тусуда, колхоз баштаар чер оларны кемчег албайн келген.

Шиттинин мал ажылынын база чер ажылынын талазы-биле чугула кемчеглерин чорутпаанында колхоз малдык продуктулуун болгаш эки дүжүттү чедип албаан. Малчынар инек бүүрүзүндө 1 муң литр сүт саап алып тургаш, 880 литр сүттү саап, хой бүүрүзүндө 2 килограмм 400 грамм дүк кыргып алып тургаш, чүглө 1 килограмм 500 грамм дүк кыргып алган. Тараа культураларынын га бүүрүзүндө дүжүдү чүглө 3—4,4 центнер болган. Картофель, ногаа культураларында база-ла эвезиш дүжүт алдыган.

Малга чемнер четпир кылдыр бетлекетиниз журунда, ам бо үдө улуг бергедешкиннер болуп турар. Ынчангаш колхоз немелде чемнерин гыварынын бүгү болдунар аргаларын херезлээр журулуг. Мал ажылынга хайгаарал кошкак болганы-биле эртен чылда болгаш бо чылын колхозтук чамдык малдары хормчалыг болган. Мал фермаларында кирген продуктулар деңизлетин-мейн турары-биле төтөгелдегил чарыгдатынып турар. Кым деп саанчы кандыг инектен хүн-бүүрүде чеже хире сүт саап ап турарынын дугайында тодаргай үчөт кылдырмайп турар.

Колхозчу эш Ак-оол хуралга өсөлгаш, хову ажылынын бригадасы (бригадир эш Чыдын) эртен чылын буга ашталгазын чоруттайн, бар суглары четче ажылаваанын болгаш кандыг-даа документ чок кижилерин колхозка хүлээп ап турганын чугаалаан, чижээ, Иванов, Третьяков, Танзыбаев, Непомнящих болгаш оон-даа өскелерин айтыган. Олар тараа, продукт, акша талазы-биле хөй аванын алган болгаш колхоз-биле үзе санашпайн, өске черлерге чоруткан, ол өрелер ам-даа төлөтпезин. Ревизия комиссиясы хыналда ажылын эки чорутпаан.

Эш Скаков саналынга сүт-бараан фермазынын дугайын чугаалааш, бызаа ажаакчылары Көк-жык, Сердар олар бызаалар кемгерер сүттү фермадан алгаш, боттарынга ажаллап турганын илереткен. Олар бы-

зааларга сүттү берзе чогуур кемчээлинден эвезишти берип, нинти ажаалгазын баксырадып турган журунда, бызаалар эки доруклайн, харын чамдыктары хорамчалыг болуп турган. Бо талазы-биле бүүрүлүглөр кемчег алдымаан. Эш Даржаа саналынга Кызыл МТС-тин колхозка ажаллап берип турар трактор бригадасы чүглө сан сүргеш, шынар талазы-биле демисел чорутпаан, ылангыя колхоз-биле аразында керээлиг хүлээлгезин күүсетпезин дугайында шүгүмчүлзэн. Ажаал алдыган тараа чүглө комбайныны бункеринин кемчээли-биле үчөттө кирип турар боордан аңгыда, чогум тарааны деңизлеп хүлээп албайн турган чүүдлер бар.

Агроном эш Широков бодунуң саналынга СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунуң шиттирлерин күүседир талазы-биле колхоз ам-даа боттук ажал чорутпаан дээрзин илереткен. 170 ажыг рамаларыг чылыдылга черин тудуп тургузар дугайында баштаар чер шиттир үндүргөн, ыналза-даа ол шиттир күүсетинмейн турар. Тараа, ногаа культураларынын үрзинери ам-даа четче эвес. Тараа шөлүнге өдөк, хүл төгөр ажал кончүт оожум чоруп турар. Тарылга бетлекетин додораан бүрүн доозар дээш артель баштаар чери болгаш бүгү колхозчулар хайныкчынын ажалдары негетинип турар.

Колхозтук мурнунда сорулга болза, 1954 чылда тараа болгаш ногаа культураларынын бедик дүжүдүн чедип алыры, шиттинин мал ажылын хөгжүдеринын планын күүседир болгаш оон продуктулуун бедидери болуп. Тудуп планын колхоз бүрүн күүседир журулуг. Колхозчулар болза, отчөт-сонгулдалыг хуралга көдээ ажал-агы бүүдүрүлгезинин бүгү-ле күүседир ажалдарынын талазы-биле шиттирин үндүргөн. Баштаар черин кежигүнненин чаа составы, оон шиттинде колхоз даргазынга эш Никитин сонгутуран.

Г. ТИТОВ, Кызыл район.

Ажыл мурнукузундан экижээн

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). 1953 чылдык дөртүк кварталында тракторлар болгаш көдээ ажал-агы машиналары септээрин планын Барыш-Хемчик районун машина-трактор станциясы үскөн, бо чылдын чаксы хову ажылынга бетлекелин январь 15-ке чедир барык эгелзезин турган. МТС-те парторганизация секретары эш Коичтуркуң редакцияга дыкнатканы болза:

—СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунуң доктаалын боттаандар талазы-биле МТС-тин шак ындыг хожудаашканын кыска үенин шитинде узуткаарынга холбошкан элзэн боттуг кемчеглер алдыган. МТС-тер ажалдакчыларынын январьда болган Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынын кылгырынын танышканы, коллектив база механизатор бүүрү тодаргай хүлээлгелерин алган.

Механизаторларын чүглө бүүдүрүлгө ажалдаарынга таарымчаны тургузары дээш эвес, оон-биле калы оларны чурталга амырларын

улам экижидер, культурлуг негелдлерин хандылар талазы-биле база биче эвес ажалдар чорутууган. Бүүдүрүлгө боду тускай столоваялыг болган, 30 механизаторлар чуртаара бажынын туткаш ажылаалда кпирген, яны-бүрү литературалар-биле хандырынган библиотека доктаамал ажалдап турар. Неделя санында ийи катап эртип турар политинформациядан аңгыда 10 кижжи составтыг агитколлектив бодунуң кижизидилгелиг тайылбыр ажылын база чарытып тургускан.

Бо бүгү ап чоруткан кемчеглеринин түнелинде МТС-тиң ажылы мурнукузундан экижээн. Коллективте март 4-те болган хуралынга сонгулдаларга алдар болдурган социалисттик чарышта алган хүлээлгелерин канчаар күүсетинип турарын чугаалашкан.

МТС февральда тракторлар септээринин графинин ажыг күүсеткен азы 6 трактор септээр тургаш 12 тракторларын септээр. Тракторларын септелгезин март 30-ле бүрүн

доозарын социалисттик чарыштың хүлээлгезинде айтыкан турган, ол сорулганы 5 хонук эрте бедик шынарлыг доозарын механизаторлар хуралга илередип турган.

Социалисттик чарыштың тилекчилеринге тыпсыр чехтер аразында шилчир кызыл тукту эш Чавыдактын мотор септээринин бригадасы (мастер эш Сула) алган, ол бригада февральда бүүдүрүлгө оонаалгазын 150 хуу күүсеткен, ында Бүрүлей, херезжин Тукур ышакш ажал нормазын 150—200 хуу чедир хүн-бүрү күүседип турарлар хөй.

Коллективте «Бедик дүжүт» деп хана солунда база көргүзүг самбыразында канчаакы Хураган, тракторист Алдын-оол, токарь Пичугин, тракторист Телгер-оол база Ичинлей оларнын аттары көскү черлерин ээлеп турар. Бүүдүрүлгө планын ийи далкыр күүсетпешаан, ажалда дүжүлганы калбартырынга мурнакчы механизаторларын коллективтен оондаа хөйү демдегел болуп.

(СЭТА).

Варшавада И. В. Сталин аттыг культура болгаш эртем ордузунуң тудушкунунга СЭКП-нин төлээлеринин чораны

ВАРШАВА. Польшаның Каттышкан ажалчын партиязынын II съездинге чоран СЭКП Төп Комитетинин Бир дугаар Секретары эш П. С. Хрущев, СЭКП-нин Москва обкомунуң Бир дугаар Секретары эш Н. А. Михайлов, Украинаның КП-ның ТК-зынын Президиумунуң кежигүнү болгаш Украин ССР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын бир дугаар оралакчызы эш А. Е. Корнейчук, Белорус ССР-нин КП-ның ТК-зынын Бир дугаар Секретары эш Н. Е. Авхимович составты Совет Эвилелинин Коммунисттик партиязынын төлээлери ССРЭ-нин күжү болгаш хөрөгилери-биле Варшавада тудуп турар И. В. Сталин аттыг культура болгаш эртем Ордузунуң тудушкунунга март 14-те чораннар.

СЭКП-нин төлээлеринин тудугну көрүп чоранынын үезинде Ордунуң тудушкунун эргелелинин начальниги Г. А. Караваев болгаш Ордунуң тудушкунунуң херектеринин төлээлери Варшаваның кол архитектору Ю. Сигалин оларны үдөп чораннар.

(СЭТА).

Румын ажалчыларнын патриотчу эгелзешкени

БУХАРЕСТ. Партиянын болгаш Румын Улус Республиканын чаазанын кыйгырынга харылавышаан 1954 чылды көдээ ажал-агы культураларынын дыка бедидишкенин чылы кылыры-биле үлетпүр ажалчылары МТС-терге болгаш күрүненин көдээ ажал-агы черлеринче чорупурун күзелин илередип турарлар. Бухарестинин чамдык бүүдүрүлгелеринин бөлүк ажалчыларынын болгаш инженер-техниктиг ажалдакчыларынын МТС-терге болгаш госхозтарже ажалдап чорупурун дилзэн чагазын солуннар парлаан. Ол чагаада бижип турары болза: «Ажылчы тараачын чоннар-биле кады көдээ ажал-агы бүүдүрүлгезин улгаттырырынга ажалдаары-биле көдээге, МТС-терге болгаш госхозтарга ажалдаары боттары-выстың патриотчу хүлээлгезин кылдыр санап тур бис».

Матвас Ракоши аттыг «Семэн-тоаря» заводтук, Август 23 аттыг заводтук болгаш Бухарестинин өскө-даа бүүдүрүлгелеринин ажалчыларынын митингилери болуп эркен, ол митингилерге ажалчылар болгаш инженер-техниктиг ажалдакчылар оларны МТС-терге болгаш госхозтарже чорударын дилзезинер.

(СЭТА).

Францияда ажал соксады-шыкынын шимчээшкени

ПАРИЖ. Бельфорда электри дерилгелери бүүдүрүлгө талазы-биле «Альстром» заводтук ажалчыларынын боттарынын материалдыг байдалын экижидер дээш демисели үр үениң дургузунда соксавайн турар. «Юманите» солунуң демзепел турарын эзугаар алырга, ол заводтук 5 муң ажалчылары ажал төлө-вирин бедидирин болгаш профинделдеринин удуртукчуларынга удур санкцияларны солугурун негез ажал соксадышыкыны чарлааннар.

(СЭТА).

Гватемала улустуң камгалалынга

НЬЮ-ИОРК. «Дейли уоркер» солунуң корреспондентизинин Мексикадан демзепелзенин эзугаар алырга, Мексиканың улустуң партиязынын болгаш Латин Американың ажалчы чоннарынын конфедерациязынын даргазы Ломбардо Толедано Мичоакан штаттың Морелиге болган митингине чүве чугаалавышаан, демократтыг Гватемалага удур дайын интервенциязынын кыжанын бүгү Латин Америкага кыжаныг болуп деп медегелзэн. Ломбардо Толедано медегелзени болза, бир эвес демократтыг реформаларын гватемала программасы чедишкенин боттанган турар болза, ынаарда өске Латин Америка чурттар база-ла ындагы янылыг реформаларны чорударын күзөй бээр деп коргудушкун-биле Гватемалаже халдаашкын тайылбырлатынар.

(СЭТА).

ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдала дугайында француз солуннарнын бижип турары

ПАРИЖ. Парижтиң бүгү солуннары ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдаларын дугайын медезепел, сонгукчуларнын улуг идеякеллиг чорунуң дугайын демдегелеп турарлар.

Совет Эвилелинге болган сонгулдалар болза, бодунуң хевирин-биле национал байырлал болуп деп «Фран-тирер» солун бижип турар. «Комба» солунуң демдегелеп турары болза, барыш талакы журналисттер сонгулда участоктарынга хостуг кээп болурунун долу аргаларлыг болуп, боттарынын салган айтырылгына харыялары ап турганнар. «Либерасьон» солун ССРЭ Конституциязында болгаш ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдалар дугайында Дүрүмден чүүдлерни парлаан.

Сонгулдалар байырланчтыг хевир болгаш совет хамаатыларнын улуг идеякеллиг чоруну-биле эртенге ол солун база демдегелеп турар.

«Юманите» солунуң бижип турары болза, «Совет кижилер сонгулда эргелери расазы болгаш национал хамаарышпас чоруну хамаан чокка, эр, херезжини, шажын чүүдүлгези, билин, чурттап турар чери, социал бойдалы, материалдыг байдал болгаш оларнын шаандагы ажал чорудулгазы хамаан чокка ажаллап турарлар.

ССРЭ-де хойлу сонгукчуларнын боттарынын эргелери ажаллаан турары-биле бүгү-ле байдалдарны берип турар».

(СЭТА).

Венгрияда аш-чем барааннарнын өрпөктеринин чиигелдеси

БУДАПЕШТ. Үс саржаг болгаш эрт өрпөктерин чиигелдеш дугайында Венг Улус Республиканын Министрлер Чөвүлелинин доктаалын март 14-те парлаан.

Ол доктаалды эзугаар мал саржааның өртөзө 14,3 хуу, үнүш үзү 10,5 хуу, маргарин 10 хуу, хаван ээди 7,8 хуудан 14,8 хуу, дузаан ээт 9,4 хуудан 13,5 хуу, яны-бүрү кол-

басалар болгаш ээт кылыгылары 4,8 хуудан 21,4 хуу чедир чиигезин.

Үс саржаг болгаш эрт өрпөктерин чиигелзешкенин чурттуң чононга чылда 500 миллион форинтинин (акша) кманап алып арганы бээр. Доктаал март 15-тен эгелеп күштүг болуп эгелзэн.

(СЭТА).

Күш-ажылчы улустуң ажыглалынга

СОФИЯ. Болгариянын Министрлер Чөвүлели болгаш Болгариянын Коммунисттик партиязынын ТК-зы шаандагы хаанарнын ордуларын хөй-нигити болгаш күрүнө организацияларынын ажыглалынга дамчылар деп шиттирилзэн. «Враня» ордуңу бүү-ле паркы-биле анаа болгаш тараачыларнын дыштанылга бажынын ажалдары-биле чер ажылынын министрствозунга шилчтикен; Горно-вада «Бистрица» ордуңу анаа дыштанылга бажынын ажалдары-биле уран-чүүл ажалдакчыларынын профвилелинге; Рилада «Ситякяко» ордуңу болгаш чогаалчылар эви-

лелинге; «Кричим» ордуңу паркы болгаш ажал-агы-биле болгаш эртемнер Академиязынга; Левскиград околинзинин Бана суурунда шаандагы хаан бажынын анаа эмнегел чери тургузары-биле калык камгалад болгаш социал хандырылга министрствозунга шилчтикен болгаш оон-даа өске.

Министрлер Чөвүлели болгаш БКП-ның ТК-зы бо чылын Кара далай эринге пионерлерин улуг дыштанылга бажынын тудушкунун эгелзеп деп шиттирилзэн.

(СЭТА).

Тайбың талалакчыларының бүгү австри конференциясы

ВЕНА. Март 13-те болган хуралга тайбың талалакчыларынын австри чөвүлелинин даргазы Брандвейнернин илеткеленин соонда Австриянын тайбың талалакчыларынын шимчээшкенин мурнунда салдынып турар сорулгаларны чугаалажып көөрү-биле чамдык комиссиялары тургузарынын шиттиринин конференция хүлээп алган. Март 13-түн кежээзинде болгаш 14-түн эртинде комиссияларга Барын Германияны ремилизастаарынга удур, чангыс-ай болгаш тайбыңгы ынакшыдыг Германия дээш демиселдин, Австрияда дайын бетлекелдеринге удур демиселдин айтырылгыларын чугаалашкан. Конференциянын пленарлыг хуралынга профессор Брандвейнерниң «Австрия болгаш Европага тайбың-

ны хандылары» деп илеткелин чугаалап көрүүшкүнү үргүлчүлзэн. Катап төртүнүп турар Герман милитаризминин талазында Австрияга кыжанып турар айымыды санал бергенер шуптузу чангыс эп-сеткидиг айтыкканнар.

Март 14-теги хуралга Венгриянын, Франциянын болгаш Чехословакиянын тайбың талалакчыларынын шимчээшкенин төлээлечилери байыр чедиргенер. «Каттышкан Европа» деп алаар чүвеге бараан болуп турар яны-бүрү экономиктиг, политиктиг болгаш шериг организацияларыга Австриянын кижилгезинден ойталаарынын эргөкчү чугулазын демдегелеп турар резолюцияны конференция хүлээп алган.

(СЭТА).

Аденауэр биле Бидонуң Париже чугаалажышыкыны

ПАРИЖ. Март 9-түн эртинде Париже боюнч канцелери Аденауэр чедип келген. Аэродромга ону Франциянын даштыкы херектер министр Жорж Бидо уткаан.

Франциянын даштыкы херектер министрствозунга Бидо биле Аденауэрин чөвүлел хуралы болган. Каш шак болгаш Аденауэр Парижтен чорупкан.

Ол кыска чөвүлел хуралды Саар айтырыныга холбоштырган.

Европаның консультативтиг аса-самблеязынын нинти айтырылгалары талазы-биле комиссиязынын илип үндүргени «Саарнын европейки хойлузуңуң дугайында үзе шиттирлин кол бодалдарын удуртулга бөлдүргаш, чугаалажышыкынынар

үргүлчүлзериң чөпшээрелин ийи таланы дугурушканын» дугайында дынаалыгы Бидо биле Аденауэрин беседазынын соонда парлаан.

Мынчангаш ол чугаалажышыкынар моон мурнунда болуп турган дыка хөй учуражышыкынар ышакш боттуг түнел чок болган. Франс Пресс агентилинин дамчытканы дынаалыгга чугаалап турары болза, «Франция биле Саарнын аразында экономиктиг харылааларны француз тезис-биле дүүштүр таарыштыр шиттирилзери эң кол чүүл болуп деп француз тала мурнуку хевээр санап турар».

(СЭТА).

АКШ-тың ыйыдышыкыны-биле

ПАРИЖ. Франс Пресс агентилинин корреспондентизинин Брюссельден медезепелзенин эзугаар алырга, «европаның камгалал нинтиле-лери» тургузарынын дугайында керезин белги санат күштүг кыл-

дыр бадылаан. Бадылаашкыга 125 кижжи бадылаан, 40 кижжи удур бадылаан болгаш 2 кижжи дадалаашкан. Бадылаашкыга 175 сенаторларнын 167-зи киришкен.

(СЭТА).

Кашмирде КНО-нун хайгааракчылары бөлүк америкашарга Индия чөпшээрел бербези

ЛОНДОН. Рейтер агентилинин Делиде корреспондентизинин билдинген барымдааларын эзугаар медезепел турары болза, Кашмирде КНО-нун бөлүк хайгааракчыларына каттыжар ужурулуг америк шериг-елбаныларнын бөлүгүнө чөпшээрел бээринден Индия ойталаан.

АКШ-че баар КНО-нун хайгааракчыларынын бөлүгүндө америк шериг-елбаныларнын өске америкашар солаан турар ужурулуг.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор Д. О. БЕГЗИ.